

DEPARTMENT FOR ARCHIVES AND RECORDS MANAGEMENT
OF THE MINISTRY OF JUSTICE OF THE REPUBLIC OF BELARUS
NATIONAL HISTORICAL ARCHIVES OF BELARUS

Archivarius

Collection of scholarly papers and articles

Volume 22

Minsk
NHAB
2024

ДЭПАРТАМЕНТ ПА АРХІВАХ І СПРАВАВОДСТВУ
МІНІСТЭРСТВА ЮСТЫЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ АРХІЎ БЕЛАРУСІ

Архіварыце

Зборнік навуковых паведамленняў і артыкулаў

Выпуск 22

Мінск
НГАБ
2024

УДК [930+94](058)
ББК 63я5+79.3я5
А87

Рэкамендавана да друку Вучоным саветам
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі

Рэдакцыйная калегія:

*А. Л. Воінаў, Г. Я. Галенчанка, В. Ф. Голубеў (галоўны рэдактар),
М. М. Глушакоў, А. А. Гужалоўскі, К. Ю. Ерусалімскі,
А. М. Латушкін, А. Я. Рыбакоў, С.М. Рындзін (адказны рэдактар),
А. Л. Самовіч, В. В. Урублеўскі, М. Ф. Шумейка*

Рэцэнзенты:

кандыдат гістарычных навук *В. С. Пазднякоў,*
кандыдат гістарычных навук *С. Ф. Шымкувіч*

У адпаведнасці з загадам старшыні Вышэйшай атэстацыйнай камісіі
Рэспублікі Беларусь ад 1 лютага 2012 года № 21 зборнік навуковых
прац «Архіварыус» уключаны ў Пералік навуковых выданняў
Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных
даследаванняў па гістарычных навуках

ISSN 2225-4412

© Дзяржаўная ўстанова
«Нацыянальны гістарычны
архіў Беларусі», 2024

Рэзюмэ

БУСЬКО СЯРГЕЙ ІВАНАВІЧ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, старшыня РГА «Беларускае таварыства экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў».

«Атлетыка як новая сфера фізічнай культуры і спорту ў беларускіх губернях у пачатку ХХ ст.»

Станаўленне фізічнай культуры і спорту ў грамадстве, афармленне іх інстытутаў у гарадскім асяроддзі было адным з паказчыкаў мадэрнізацыі ў еўрапейскіх краінах ХІХ ст. Аднак гісторыя фізічнай культуры і спорту Беларусі дарэвалюцыйнага перыяду застаецца малавывучанай. Прыкладам аднаго з недастаткова даследаваных відаў айчыннага спорту з'яўляецца атлетыка (барацьба, лёгкая і цяжкая атлетыка). У дадзеным артыкуле аўтар разглядае іх узнікненне і станаўленне, адзначаючы асноўныя напрамкі развіцця. Надаецца ўвага людзям і грамадскім арганізацыям, якія стаялі ля вытокаў фізічнай культуры і спорту Беларусі.

Бяляўскі Аляксандр Міхайлавіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Латушкін Андрэй Мікалаевіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Сяргей Мікалаевіч Ходзін і яго канцэпцыя вывучэння і выкладання крыніцазнаўства»

Доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей Ходзін 35 гадоў прысвяціў працы ў БДУ. За гэты час шмат у чым яго намаганнямі была распрацавана сістэма крыніцазнаўчай падрыхтоўкі студэнтаў на гістарычным факультэце, створана ўласная канцэпцыя вывучэння і выкладання гэтай дысцыпліны. С. М. Ходзін таксама вядомы як выдатны даследчык гісторыі беларускага сялянства ў міжваенны перыяд, арганізатар навучання па новых спецыяльнасцях ва ўніверсітэце, шматгадовы кіраўнік кафедры крыніцазнаўства.

Жукоўскі Даніл Аркадзьевіч, намеснік генеральнага дырэктара ААТ «Гродзенскі шклозавод» па якасці.

«Не спыняючыся ў сваёй вынаходлівай зацікаўленасці»: невядомыя дакументы пра Казіміра Лышчынскага з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі»

Берасцейскі земскі падсудак Казімір Лышчынскі (1634–1689) быў асуджаны і пакараны смерцю за напісанне атэістычнага трактата. Выяўленыя дакументы, дагэтуль не ўведзеныя ў навуковы абарот, падрабязна апісваюць другі арышт Лышчынскага ў красавіку 1688 г., дэманструюць намаганні берасцейскай шляхты абараніць яго, ставяць пад сумненне распаўсюджаную версію аб тым, што прычынай даносу была вялізная пазыка, якую К. Лышчынскі нібыта даў даносчыку, і дазваляюць прапанаваць больш рэалістычную гіпотэзу наконт гэтага.

Зянько АКСАНА ЛЕАНІДАЎНА, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела навукова-даследчай і публікацыйнай дзейнасці Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Адносіны дзяржаўнай улады Расійскай імперыі да экскурсійна-турыстычнай дзейнасці на тэрыторыі беларускіх губерняў у сярэдзіне XIX – пачатку XX ст.»

У артыкуле ахарактарызаваны адносіны дзяржаўнай улады да экскурсійна-турыстычнай дзейнасці ў сярэдзіне XIX – пачатку XX ст., якая з’яўлялася адным з праяўленняў мадэрнізацыі грамадства ў азначаны перыяд. На аснове аналізу заканадаўчых, другіх нарматыўных прававых актаў і іншых дакументаў аўтар вызначыла асаблівасці гэтых адносін на тэрыторыі беларускіх губерняў, на якія накладалі адбітак наступствы паўстання 1863–1864 гг., запознены і абмежаваны характар шэрагу агульнадзяржаўных ліберальных рэформ, правядзенне палітыкі русіфікацыі, наяўнасць абмежавальных законаў у адносінах да яўрэяў і палякаў, закрыццё вышэйшых навучальных устаноў.

КАРПЕКІН КАНСТАНЦІН РЫГОРАВІЧ, кандыдат гістарычных навук, галоўны захавальнік фондаў Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці.

«Яўрэйскія могілкі ў Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.»

У артыкуле вызначаны характэрныя рысы існавання яўрэйскіх могілак у гарадах і мястэчках Беларусі ў XIX – пачатку XX ст. (колькасць, размяшчэнне, плошча), вылучаны асноўныя этапы адкрыцця новых могілак і павелічэння тэрыторыі старых, прааналізаваны асаблівасці адносін да месцаў пахавання як саміх іудзейскіх абшчын, так і іншых грамадскіх супольнасцей. Крыніцамі для даследавання з’яўляюцца дакументы Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі ў г. Гродне, Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці.

КРЫВІЦКІ МІХАІЛ АЛЯКСАНДРАВІЧ, магістр гістарычных навук, навуковы супрацоўнік аддзела даследавання рукапісаў Цэнтра даследаванняў старадрукаваных выданняў і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«"...Царква загараецца": місіянерскае саперніцтва праслаўнага духавенства і баптыстаў у Магілёўскай губерні (1905–1914)»

Місіянерскае саперніцтва баптысцкіх прапаведнікаў і праваслаўнага духавенства ў Магілёўскай губерні з'яўляецца супярэчлівай і маладаследаванай старонкай канфесійнай гісторыі рэгіёна. У гэтым супрацьстаянні царква абапіралася на багаслоўска-дагматычны кампанент: тэалагічныя дыспуты, місіянерскія курсы. Аднак недахоп рэсурсаў разам з марудлівасцю царкоўных структур не дазвалялі праваслаўнаму духавенству дамагчыся жаданых вынікаў. Баптысты выкарыстоўвалі развітую сетку прапаведнікаў, рэгулярна забяспечвалі абшчыны рэлігійнай літаратурай. У іх дзейнасці пропаведзь свайго вучэння спалучалася з прапагандай агульначалавечых каштоўнасцей: адукаванасці, добрачыннасці, цвярозага ладу жыцця. Гэта дазволіла значна павялічыць колькасць паслядоўнікаў.

Лаўрык Юрый Мікалевіч, магістр тэалогіі, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

«Рукапісная Мінея службовая на кастрычнік (XVII ст.) з калекцыі "Рукапісныя кнігі" Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь»

Артыкул прысвечаны даследаванню рукапіснай Мінеі службовай на кастрычнік, якая ўваходзіць у склад канвалюта КП 449 са збораў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. У публікацыі прапануюцца вынікі археаграфічнага і кадэкалагічнага вывучэння гэтага манускрыпта.

Лішай Дзмітрый Уладзіміравіч, магістр гістарычных навук, навуковы супрацоўнік аддзела гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст. Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Успаміны Паўліны Мядзёлкі з фонду 403 Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва як крыніца па гісторыі дзейнасці польскіх арганізацый на тэрыторыі Віленскай губерні ў пачатку XX ст.»

У артыкуле разглядаюцца ўспаміны беларускай актрысы, педагога, грамадскага дзеяча П. В. Мядзёлкі. Аналізуюцца аўтографы, машынапісныя і друкаваныя версіі крыніцы з фонду 403 БДАМЛІМ. Адзначаецца патэнцыял эга-дакумента для вывучэння тэмы дзейнасці польскіх арганізацый на тэрыторыі Віленскай губерні ў пачатку XX ст. На прыкладзе ўспамінаў П.В. Мядзёлкі падкрэсліваецца неабходнасць выкарыстання крыніц асабістага паходжання пры правядзенні комплекснага навуковага даследавання.

Лукашэвіч Андрэй Міхайлавіч, доктар гістарычных навук, прафесар кафедры гісторыі Беларусі новага і найвейшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Летні лагер Полацкага кадэцкага корпуса ў маёнтку Струнь: стварэнне, добраўпарадкаванне, лёс (1857–1914) (па матэрыялах Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі)»

У артыкуле раскрываецца лёс летняга лагера Полацкага кадэцкага корпуса ў маёнтку Струнь (Струні) у 1857–1914 гг. Паказана, што стварэнне лагера ў 1857 г. было абумоўлена заснаваннем у корпусе спецыяльных

(афіцэрскіх) класаў. Таму лагер павінен быў забяспечваць у летні час дадатковае фізічнае развіццё, агульную вайсковую падрыхтоўку і адпачынак будучых афіцэраў. Першапачаткова зямельны ўчастак пад лагер быў перададзены Полацкаму корпусу ў арэнду, а ў 1872 г. – ў ўласнасць. Раскрываюцца планы добраўпарадкавання і механізм фінансавання лагера. Адзначаецца, што ў 1885–1900 гг., калі выхад у летні лагер з’яўляўся абавязковым для выхаванцаў страявой роты, вылучэнне сродкаў на яго ўтрыманне дасягала 8350 руб. на год. Аднак у пачатку XX ст., у сувязі з неабходнасцю скарачэння выдаткаў вайсковага ведамства, гэтыя асігнаванні былі адменены. Усё гэта абумовіла хуткае падзенне значэння летняга лагера, а таксама старэнне існуючых будынкаў. Пасля эвакуацыі ў 1914 г. навучэнцаў Полацкага кадэцкага корпуса пабудовы лагера былі перададзены на патрэбы вайскоўцаў.

МАКАРЭВІЧ ВІТАЛЬ СЯРГЕЕВІЧ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі новага і навейшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, галоўны архівіст аддзела інфармацыйна-пошукавых сістэм Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Стан архіўнай справы ў Беларусі наводле матэрыялаў дзейнасці рэвізійнай камісіі па праверцы актавых і метрычных кніг у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях 1834–1835 гг.»

У артыкуле па матэрыялах дзейнасці камісіі па рэвізіі актавых і метрычных кніг у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях у 1834–1835 гг. аналізуюцца асобныя аспекты стану архіваў, актавай і метрыкальнай архіўнай спадчыны Беларусі. Адлюстроўваюцца асаблівасці захавання і выкарыстання дакументаў, праблемы наяўнасці значнай колькасці падложных дакументаў, дапісак, паправак і ўставак у сапраўдныя дакументы (актавыя і метрычныя кнігі), якія маглі быць выкарыстаны для доказу дваранскага паходжання. Вывіляецца вельмі кепскае становішча з архіўнымі кадрамі, якія былі не здольны належным чынам арганізаваць захаванне, апрацоўку і выкарыстанне архіўных дакументаў прысутных месцаў, дзе захоўваліся актавыя і метрычныя кнігі дарасійскага перыяду гісторыі Беларусі.

НЕДАШКОЎСКАЯ НАСТАСЯ АЛЯКСЕЕЎНА, магістр гістарычных навук, малодшы навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута дакументазнаўства і архіўнай справы, аспірант кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Метадалогія дакументазнаўства як інструмент развіцця архіўнай навукі ў сучаснай Беларусі»

У артыкуле разгледжаны пытанні прымянення метадалогіі дакументазнаўства ў архівазнаўстве. Аўтар вылучае асноўныя метадалагічныя прынцыпы і падыходы ў дакументазнаўстве, апісвае іх прымяненне ў архіўнай навучы, праводзіць аналіз канкрэтных метадалагічных інструментаў дакументазнаўства і іх выкарыстання ў архіўнай практыцы, прыводзіць агляд сучасных метадалагічных тэндэнцый у дакументазнаўстве і архівазнаўстве, вылучае прапановы па ўкараненні новых метадалагічных падходаў

дакументазнаўства ў архіўную навуку Беларусі, а таксама вызначае перспектывы далейшых даследаванняў па пытаннях метадалогіі дакументазнаўства і архівазнаўства.

ПЯСЕЦКІ ДАՒՒЛ УЛАДЗІМІРАՒВІЧ, магістрант гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Гарадзенскі акт Жыгімонта Кейстутаўіча ад 15 кастрычніка 1432 г.: пераклад»

Дадзены артыкул змяшчае пераклад на беларускую мову граматы вялікага князя літоўскага Жыгімонта Кейстутаўіча ад 15 кастрычніка 1432 г. Пры перакладзе здзейснена спроба максімальна захаваць тагачасную лексіку, але пры гэтым зрабіць тэкст зразумелым сучаснаму чытачу. Перакладу паярэднічае кароткая характарыстыка дакумента, якая раскрывае яго значэнне для гісторыі Вялікага Княства Літоўскага.

РЫՒДЗІՒН СЯРГЕЙ МІКАЛАЕՒВІЧ, магістр гістарычных навук, загадчык аддзела навукова-даследчай і публікацыйнай дзейнасці Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Замежныя ваеннапалонныя ў Расійскай імперыі ў гады Першай сусветнай вайны: айчынная і замежная гістарыяграфія першай чвэрці XXI ст.»

Гістарыяграфія ваеннага палону Першай сусветнай вайны ў першыя дзесяцігоддзі XXI ст. стала асабліва шырокай. Спецыялісты звяртаюцца да такіх аспектаў, як агульная колькасць замежных ваеннапалонных у Расіі, умовы іх утрымання, выкарыстанне працы, адносіны з уладамі і мясцовым насельніцтвам, сістэма кіравання ваеннапалоннымі, удзел у палітычным жыцці, маральна-псіхалагічны стан замежных ваеннапалонных. У гэты перыяд А. Л. Самовіч першым стаў усебакова вывучаць становішча замежных ваеннапалонных у беларускіх губернях. Аналагічныя даследаванні праводзяцца і ў іншых дзяржавах як на постсавецкай прасторы, так і ў краінах Заходняй Еўропы і ЗША. У сукупнасці гэтыя публікацыі паступова і, у асноўным, незалежна адзін ад аднаго фарміруюць агульную карціну жыцця замежных ваеннапалонных у Расійскай імперыі ў гады Першай сусветнай вайны. У дадзеным артыкуле разглядаюцца асноўныя высновы айчынных і замежных даследчыкаў аб становішчы «вязняў вайны» ў губернях Расійскай імперыі як у 1914–1918 гг., так і ў бліжэйшы пасляваенны час.

СЫЦЬКО КІРЫЛ ВАЛЕР’ЕՒВІЧ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, загадчык Цэнтра даследаванняў старадрукаваных выданняў і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«...Я цалкам упэўнены, што вашыя каштоўныя працы ўвянчаюцца поўным поспехам...» (з лістоў Пятра Уладзімірава Яўхіму Карскаму 1892–1908 гг.)

Дакументная публікацыя прысвечана лістам прафесара Пятра Уладзіміраўіча Уладзімірава Яўхіму Фёдаравічу Карскаму. Упершыню публікуюцца 18 крыніц, якія знаходзяцца на захоўванні ў СПБФ АРАН. У матэрыялах

змяшчаюцца звесткі аб абароне Я. Ф. Карскім магiстарскай дысертацыi, яго сяброўскiх i навуковых адносiнах з П. У. Уладзiмiравым, а таксама звесткi пра лёс некаторых старабеларускiх рукапiсаў.

УРУБЛЕЎСКІ ВАДЗІМ ВАЛЕР’ЕВІЧ, кандыдат гiстарычных навук, дацэнт, загадчык аддзела даследавання рукапiсаў Цэнтра даследаванняў старадрукаваных выданняў i рукапiсаў Цэнтральнай навуковай бiблiятэкі iмя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміi навук Беларусі.

«Да пытання аб кампетэнцыi Віцебскай губернскай казённой палаты па ўдакладненнi i змяненнi асабiстых звестак у пачатку ХХ ст.»

На падставе матэрыялаў фонду НГАБ «Віцебская губернская казённая палата» за 1905–1908 гг. даследуецца працэс выпраўлення i ўдакладнення асабiстых даных жыхароў i выхадцаў з Віцебскай губерні ў пасямейных спісах, метрычных кнiгах, пашпартах i пасведчаннях. Адзначаюцца прыярытэт рэвiзскiх сказак 1834–1858 гг. у пытаннi замацавання прозвiшча за сям’ёй пастановамі палаты i ўмовы паспяховага аспрэчвання метрычнымi запісамi даных з рэвiзiй. Пасямейныя спісы 1874–1914 гг. падаюцца за крыніцу iнфармацыi, даныя якой магчыма было выправiць пры наяўнасцi альтэрнатыўных звестак з метрык ці рэвiзiй або па прапанове прасiцеля, калi назiралася адсутнасць яго прозвiшча ў альтэрнатыўных крыніцах iнфармацыi. У артыкуле даказана, што прозвiшчы за сялянамі i мяшчанамі Віцебскай губерні замацоўвалi пасямейныя спісы, якiя складаліся пры мяшчанскiх управах i валасных праўленнях у 1874 г., а затым дубліраваліся i дапаўняліся на працягу дзесяцігоддзяў.

ЧАРНЯЎСКІ ФЕДАР ВІКТАРАВІЧ, гiсторык-генеалог.

«Шляхецкi род Янiшэўскiх у XVI–XVII стст.: паходжанне, маёмаснае становiшча, сямейныя сувязi»

У артыкуле выказваецца i абгрунтоўваецца гiпотэза аб паходжаннi значнага менскага шляхецкага роду Янiшэўскiх з Віцебскага ваяводства, а не з Каралеўства Польскага, як меркавалася раней. У канцы XVI ст. прадстаўнiкі гэтага спрадвечнага віцебскага роду перасяліліся ў Менскае ваяводства, дзе прынялі каталiцтва, а затым паспяхова iнтэграліся ў мясцовую шляхецкую супольнасць. Янiшэўскiя сталі буйнымi землеўласнікамі, падтрымлівалі сувязі з уплывовымi шляхецкімі сем’ямi, займалі важныя пасады.

Резюме

БЕЛЯВСКИЙ АЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

ЛАТУШКИН АНДРЕЙ НИКОЛАЕВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Сергей Николаевич Ходин и его концепция изучения и преподавания источниковедения»

Доктор исторических наук, профессор, заведующий кафедрой источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета Сергей Ходин 35 лет посвятил работе в БГУ. За это время во многом его усилиями была разработана система источниковедческой подготовки студентов исторического факультета, создана собственная концепция изучения и преподавания этой дисциплины. С. Н. Ходин также известен как выдающийся исследователь истории белорусского крестьянства в межвоенный период, организатор обучения по новым специальностям в университете, многолетний заведующий кафедрой источниковедения.

БУСЬКО СЕРГЕЙ ИВАНОВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, председатель РОО «Белорусское общество экскурсоводов и гидов-переводчиков».

«Атлетика как новая сфера физической культуры и спорта в белорусских губерниях в начале XX в.»

Становление физической культуры и спорта в обществе, оформление их институтов в городской среде было одним из показателей модернизации в европейских странах XIX в. Однако история физической культуры и спорта Беларуси дореволюционного периода остается малоизученной. Примером одного из недостаточно исследованных видов отечественного спорта является атлетика (борьба, легкая и тяжелая атлетика). В данной статье автор рассматривает их возникновение и становление, отмечая основные направления развития. Уделяется внимание людям и общественным организациям, которые стояли у истоков физической культуры и спорта Беларуси.

ВРУБЛЕВСКИЙ ВАДИМ ВАЛЕРЬЕВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, заведующий отделом исследования рукописей Центра исследований старопечатных изданий и рукописей Центральной

научной библиотеки имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси.

«К вопросу о компетенции Витебской губернской казенной палаты по уточнению и изменению личных сведений в начале XX в.»

На основании материалов фонда НИАБ «Витебская губернская казенная палата» за 1905–1908 гг. исследуется процесс исправления и уточнения личных данных жителей и выходцев из Витебской губернии в посемейных списках, метрических книгах, паспортах и свидетельствах. Отмечаются приоритет ревизских сказок 1834–1858 гг. в вопросе закрепления фамилии за семьей постановлениями палаты и условия успешного оспаривания метрическими записями данных с ревизий. Посемейные списки 1874–1914 гг. выступают источником информации, данные которого возможно было исправить при наличии альтернативных сведений из метрик либо ревизий, либо по предложению просителя, когда наблюдалось отсутствие его фамилии в альтернативных источниках информации. В статье доказано, что фамилии за крестьянами и мещанами Витебской губернии закрепляли посемейные списки, которые составлялись при мещанских управах и волостных правлениях в 1874 г., а затем дублировались и дополнялись на протяжении десятилетий.

ЖУКОВСКИЙ ДАНИИЛ АРКАДЬЕВИЧ, заместитель генерального директора ОАО «Гродненский стеклозавод» по качеству.

«Не останавливаясь в своей изобретательной настойчивости»: неизвестные документы о Казимире Лыщинском из фондов Национального исторического архива Беларуси»

Брестский земский подсудок Казимир Лыщинский (1634–1689) был осужден и казнен за написание атеистического трактата. Выявленные документы, ранее не введенные в научный оборот, подробно описывают второй арест Лыщинского в апреле 1688 г., демонстрируют усилия брестской шляхты по его защите, ставят под сомнение распространенную версию о том, что причиной доноса был огромный заем, который К. Лыщинский якобы дал будущему доносчику, и позволяют предложить более реалистичную гипотезу на этот счет.

ЗЕНЬКО АКСАНА ЛЕОНИДОВНА, ведущий научный сотрудник отдела научно-исследовательской и публикационной деятельности Национального исторического архива Беларуси.

«Отношение государственной власти Российской империи к экскурсионно-туристической деятельности на территории белорусских губерний в середине XIX – начале XX в.»

В статье охарактеризовано отношение государственной власти к экскурсионно-туристической деятельности в середине XIX – начале XX в., которая являлась одним из проявлений модернизации общества в обозначенный период. На основе анализа законодательных, других нормативных правовых актов и иных документов автор определила

особенности этих отношений на территории белорусских губерний, на которые наложили отпечаток последствия восстания 1863–1864 гг., запоздалый и ограниченный характер общегосударственных либеральных реформ, проведение политики русификации, наличие ограничительных законов в отношении евреев и поляков, закрытие высших учебных заведений.

КАРПЕКИН КОНСТАНТИН ГРИГОРЬЕВИЧ, кандидат исторических наук, главный хранитель фондов Государственного архива Витебской области.

«Еврейские кладбища в Беларуси в XIX – начале XX в.»

В статье определены характерные черты существования еврейских кладбищ в городах и местечках Беларуси в XIX – начале XX в. (количество, расположение, площадь), выделены основные этапы открытия новых кладбищ и увеличения территории старых, проанализированы особенности отношения к местам захоронения как самих иудейских общин, так и других общественных групп. Источниками для исследования являются документы Национального исторического архива Беларуси, Национального исторического архива Беларуси в г. Гродно, Государственного архива Витебской области.

КРИВИЦКИЙ МИХАИЛ АЛЕКСАНДРОВИЧ, магистр исторических наук, научный сотрудник отдела исследования рукописей Центра исследований старопечатных изданий и рукописей Центральной научной библиотеки имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси.

«"...Церковь загорается": миссионерское соперничество православного духовенства и баптистов в Могилевской губернии (1905–1914)»

Миссионерское соперничество баптистских проповедников и православного духовенства в Могилевской губернии является противоречивой и малоисследованной страницей конфессиональной истории региона. В этом противостоянии церковь опиралась на богословско-догматический компонент: теологические диспуты, миссионерские курсы. Однако нехватка ресурсов вкупе с медлительностью церковных структур не позволяли православному духовенству добиться желаемых результатов. Баптисты использовали развитую сеть проповедников, регулярно снабжали общины религиозной литературой. В их деятельности проповедь своего учения сочеталась с пропагандой общечеловеческих ценностей: образованности, благотворительности, трезвого образа жизни. Это позволило значительно увеличить число последователей.

ЛАВРИК ЮРИЙ НИКОЛАЕВИЧ, магистр теологии, ведущий научный сотрудник Национального исторического музея Республики Беларусь.

«Рукописная Минея служебная на октябрь (XVII ст.) из коллекции "Рукописные книги" Национального исторического музея Республики Беларусь»

Статья посвящена исследованию рукописной Минеи служебной на октябрь, которая входит в состав конволюта КП 449 из собрания Национального

исторического музея Республики Беларусь. В публикации представлены результаты археографического и кодикологического изучения упомянутого манускрипта.

Лишай Дмитрий Владимирович, магистр исторических наук, научный сотрудник отдела истории Беларуси конца XVIII – начала XX в. Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Воспоминания Павлины Мядёлки из фонда 403

Белорусского государственного архива-музея литературы и искусства как источник по истории деятельности польских организаций на территории Виленской губернии в начале XX в.»

В статье рассматриваются воспоминания белорусской актрисы, педагога, общественного деятеля П. В. Мядёлки. Анализируются автографы, машинописные и печатные версии источника из фонда 403 БГАМЛИ. Отмечается потенциал эго-документа для изучения темы деятельности польских организаций на территории Виленской губернии в начале XX в. На примере воспоминаний П. В. Мядёлки подчеркивается необходимость использования источников личного происхождения при проведении комплексного научного исследования.

Лукашевич Андрей Михайлович, доктор исторических наук, профессор кафедры истории Беларуси нового и новейшего времени Белорусского государственного университета.

«Летний лагерь Полоцкого кадетского корпуса в имени Струнь: создание, обустройство, судьба (1857–1914) (по материалам Национального исторического архива Беларуси)»

В статье раскрывается судьба летнего лагеря Полоцкого кадетского корпуса в имени Струнь (Струни) в 1857–1914 гг. Показано, что создание лагеря в 1857 г. было обусловлено учреждением в корпусе специальных (офицерских) классов. Поэтому лагерь должен был обеспечивать в летнее время дополнительное физическое развитие, общую воинскую подготовку и отдых будущих офицеров. Первоначально земельный участок под лагерь был предоставлен Полоцкому корпусу в аренду, а в 1872 г. – в собственность. Раскрываются планы обустройства и механизм финансирования лагеря. Отмечается, что в 1885–1900 гг., когда выход в летний лагерь являлся обязательным для воспитанников строевой роты, отпуск средств на его содержание достигал 8350 руб. в год. Однако в начале XX в., в связи с необходимостью сокращения расходов военного ведомства, эти ассигнования были отменены. Все это обусловило быстрое падение значения летнего лагеря, а также старение существовавших построек. После эвакуации в 1914 г. учащихся Полоцкого кадетского корпуса постройки лагеря были переданы на нужды военных.

Макаревич Виталий Сергеевич, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры истории Беларуси нового и новейшего времени Белорусского государственного университета, главный архивист отдела

информационно-поисковых систем Национального исторического архива Беларуси.

«Состояние архивного дела в Беларуси по материалам деятельности ревизионной комиссии по проверке актовых и метрических книг в Витебской, Могилевской и Минской губерниях 1834–1835 гг.»

В статье на материале деятельности комиссии по ревизии актовых и метрических книг в Витебской, Могилевской и Минской губерниях 1834–1835 гг. анализируются отдельные аспекты состояния архивов, актового и метрического архивного наследия Беларуси. Отражаются особенности сохранения и использования документов, проблемы наличия значительного количества подложных документов, дописок, поправок и вставок в настоящие документы (актовые и метрические книги), которые могли быть использованы для доказательства дворянского происхождения. Определяется очень плохое положение с архивными кадрами, которые были не в состоянии соответствующим образом организовать сохранение, обработку и использование архивных документов присутственных мест, где хранились актовые и метрические книги дороссийского периода истории Беларуси.

Недашковская Анастасия Алексеевна, магистр исторических наук, младший научный сотрудник Белорусского научно-исследовательского института документоведения и архивного дела, аспирант кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Методология документоведения как инструмент развития архивной науки в современной Беларуси»

В статье рассмотрены вопросы применения методологии документоведения в архивоведении. Автор выделяет основные методологические принципы и подходы в документоведении, описывает их применение в архивной науке, проводит анализ конкретных методологических инструментов документоведения и их использования в архивной практике, приводит обзор современных методологических тенденций в документоведении и архивоведении, выдвигает предложения по внедрению новых методологических подходов документоведения в архивную науку Беларуси, а также определяет перспективы дальнейших исследований по вопросам методологии документоведения и архивоведения.

Пясецкий Даниил Владимирович, магистрант исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Гродненский акт Жигимонта Кейстутовича от 15 октября 1432 г.: перевод»

Данная статья содержит перевод на белорусский язык грамоты великого князя литовского Жигимонта Кейстутовича от 15 октября 1432 г. При переводе осуществлена попытка максимально сохранить лексику того времени, но при этом сделать текст понятным современному читателю.

Переводу предшествует краткая характеристика документа, раскрывающая его значение для истории Великого Княжества Литовского.

Рындин Сергей Николаевич, заведующий отделом научно-исследовательской и публикационной деятельности Национального исторического архива Беларуси.

«Иностранцы военнопленные в Российской империи в годы Первой мировой войны: отечественная и зарубежная историография первой четверти XXI в.»

Историография военного плена Первой мировой войны в первые десятилетия XXI в. стала особенно обширной. Специалисты обращаются к таким аспектам, как общая численность иностранных военнопленных в России, условия их содержания, использование труда, отношения с властями и местным населением, система управления военнопленными, участие в политической жизни, морально-психологическое состояние иностранных военнопленных. В этот период А. Л. Самович первым стал всесторонне изучать положение иностранных военнопленных в белорусских губерниях. Аналогичные исследования проводятся и в других государствах как на постсоветском пространстве, так и в странах Западной Европы и США. В совокупности эти публикации постепенно и, в основном, независимо друг от друга формируют общую картину жизни иностранных военнопленных в Российской империи в годы Первой мировой войны. В данной статье рассматриваются основные выводы отечественных и зарубежных исследователей о положении «узников войны» в губерниях Российской империи как в 1914–1918 гг., так и в ближайшее послевоенное время.

Сытько Кирилл Валерьевич, кандидат исторических наук, доцент, заведующий Центром исследований старопечатных изданий и рукописей Центральной научной библиотеки имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси.

«...Я вполне уверен, что ваши ценные труды увенчаются полным успехом...» (из писем Петра Владимировича Евфимию Карскому 1892–1908 гг.)

Документная публикация посвящена письмам профессора Петра Владимировича Владимировича Евфимию Фёдоровичу Карскому. Впервые публикуются 18 источников, находящихся на хранении в СПбФ АРАН. В материалах содержатся сведения о защите Е. Ф. Карским магистерской диссертации, его дружеских и научных отношениях с П. В. Владимировым, о судьбе некоторых старобелорусских рукописей.

Чернявский Фёдор Викторович, историк-генеалог.

«Шляхетский род Янишевских в XVI–XVII вв.: происхождение, имущественное положение, семейные связи»

В статье высказывается и обосновывается гипотеза о происхождении значительного минского шляхетского рода Янишевских из Витебского воеводства, а не из Королевства Польского, как предполагалось

ранее. В конце XVI в. представители этого извечного витебского рода переселились в Минское воеводство, где приняли католичество, а затем успешно интегрировались в местное шляхетское сообщество. Янишевские стали крупными землевладельцами, поддерживали связи с влиятельными шляхетскими семьями, занимали важные должности.

Summary

BIALIAUSKI ALIAKSANDR, PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of Source Study Department, Faculty of History, Belarusian State University.

LATUSHKIN ANDREI, PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of Source Study Department, Faculty of History, Belarusian State University.

«Siarhei M. Khodzin and his concept of researches and teaching of Historical Source Studies»

Doctor of science in history, full professor, Head of the Department of Historical Source Studies (Faculty of History, Belarusian State University) Siarhei M. Khodzin has devoted 35 years to the work at BSU. During this time, largely due to his efforts, the system of historical source studies training of students at the Faculty of History was developed, and the own concept of studying and teaching this discipline was created. S. M. Khodzin is known as an excellent researcher of the history of the Belarusian peasantry in the interwar period, organizer of training in new specialties at the university, long-term head of the Department of Historical Source Studies.

BUSKO SIARHEI, PhD in History, Chairman Republican Public Association «Belarusian Association of tour guides and guide-interpreters».

«Athletics as a new sphere of physical culture and sports in the Belarusian provinces at the beginning of the 20th century»

The development of physical culture and sports in society, the formation of their institutions in the urban environment was one of the indicators of modernization in European countries of the 19th century. However, the history of physical culture and sports in Belarus in the pre-revolutionary period remains poorly studied. An example of one of the insufficiently studied types of domestic sports is athletics (wrestling, athletics and weightlifting). In this article, the author examines their emergence and development, noting the main directions of development. Attention is paid to the people and public organizations that stood at the origins of physical culture and sports in Belarus.

CHARNIAUSKI FIODAR, historian-genealogist.

«The Janišeŭski noble family in the 16th–17th centuries: origin, property status, family ties»

The article puts forward and substantiates a hypothesis about the origin of the significant Minsk noble family of Janišeŭski from the Viciebsk Voivodeship, and not

from the Kingdom of Poland, as was previously assumed. At the end of the 16th century, representatives of this eternal Viciebsk kin moved to the Minsk Voivodeship, where they converted to Catholicism, and then successfully integrated into the local noble community. The Janišeŭskis became large landowners, maintained ties with influential noble families, and occupied important positions.

KARPEKIN KANSTANTSIN, PhD in History, Head Curator, State Archives of the Viciebsk region.

«Jewish cemeteries in Belarus in the 19th – early 20th centuries»

The article defines the characteristic features of the existence of Jewish cemeteries in the cities and towns of Belarus in the 19th – early 20th centuries (number, location, area), highlighted the main stages of opening new cemeteries and increasing the territory of old ones, analyzed the peculiarities of the attitude towards burial places of both the Jewish communities themselves and other public groups. The research sources are the documents of the National Historical Archives of Belarus, the National Historical Archives of Belarus in Hrodna, the State Archives of the Viciebsk Region.

KRIVITSKY MIKHAIL, MA in History, Researcher, Department of Manuscript Research of the Center of Early Printed Editions and Manuscripts, The Yakub Kolas Central Scientific Library of National Academy of Sciences of Belarus.

«...The Church is on fire»: the missionary rivalry between Orthodox clergy and Baptists in the Mahilioŭ province (1905–1914)»

The missionary rivalry between Baptist preachers and Orthodox clergy in the Mahilioŭ province is a controversial and little-studied page of the confessional history of the region. In this confrontation, the church relied on the theological and dogmatic component: theological disputes, missionary courses. However, the lack of resources, coupled with the slowness of the church structures, did not allow the Orthodox clergy to achieve the desired results. Baptists used a developed network of preachers and regularly supplied communities with religious literature. Their strategy combined the preaching of their faith with the promotion of universal human values: education, charity, and a sober lifestyle. This allowed a significant increase in the number of followers.

LAURYK JURY, MA in theology, Leading Researcher, National Historical Museum of Republic of Belarus.

«Handwritten Menaion for October (17th century) from the collection «Manuscript Books» of the National Historical Museum of the Republic of Belarus»

The article is dedicated to studies of the handwritten Menaion kept as a part of the Miscellany Book KP 449 in Collections of National Historical Museum of Republic of Belarus. The author presents result of archeographic as well codicological researching of the manuscript.

LISHAI DZMITRY, MA in History, Researcher, Department of the History of Belarus of the late 18th and early 20th centuries, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«Memoirs of Paŭlina Miadziolka from fund 403 of the Belarusian state archives-museum of literature and art as a source on the history of activities of polish organizations on the territory of the Vilnia province at the beginning of the 20th century»

This article analyzes the memoirs of P. V. Miadziolka, a Belarusian actress, teacher and public activist. The autographs, typewritten and printed versions of the source from the fund 403 of the Belarusian state archives-museum of literature and art are examined. The ego-document is noted for its potential in studying the activity of Polish organizations in the Vilnia (Vilnius) province during the early 20th century. The article highlights the importance of using personal sources in scientific research, using P. V. Miadziolka's memoirs as an example.

LUKASHEVICH ANDREI, PhD in History, Professor, Department of Modern and Contemporary History of Belarus, Faculty of History, Belarusian State University.

«Summer camp of the Polack Cadet Corps in the Strun estate: creation, arrangement, fate (1857–1914) (based on materials from the National Historical Archives of Belarus)»

The article reveals the fate of the summer camp of the Polack Cadet Corps on the Strun (Struni) estate in 1857–1914. It is shown that the creation of the camp in 1857 was due to the establishment of special (officer) classes in the corps. Therefore, the camp was supposed to provide additional physical development, general military training and recreation for future officers in the summer. Initially the land plot for the camp was leased to the Polack Corps, and in 1872 it was given ownership. Plans for the arrangement and financing mechanism of the camp are revealed. It is noted that in 1885–1900, when going to summer camp was mandatory for students of a combat company, the allocation of funds for its maintenance reached 8,350 rubles in year. However, at the beginning of the 20th century, due to the need to reduce military department expenses, these appropriations were cancelled. All this led to a rapid decline in the importance of the summer camp, as well as the aging of existing buildings. After the evacuation of students from the Polack Cadet Corps in 1914, the camp's buildings were transferred to the needs of the military.

MAKAREVICH VITALY, Candidate of Historical Sciences (PhD), Docent, Associate Professor, Department of Modern and Contemporary History of Belarus, Belarusian State University; Chief Archivist of the Department of Information Retrieval Systems of the National Historical Archive of Belarus.

«The state of archival service in Belarus on the materials of the activity of the revision commission for the inspection of act and metric books in Vitebsk, Mogilev and Minsk provinces in 1834-1835»

In the article on the material of the activity of the commission on revision of act and metric books in Vitebsk, Mogilev and Minsk provinces in 1834-1835 are reflected some aspects of the state of archives, act and metric archival heritage of Belarus, peculiarities of preservation and use of documents, the problem of the presence of a significant number of false documents, additions, corrections and insertions in the present documents, which could be used to prove the noble origin, which were act and metric records. There is a very bad state of personnel in the archives, which were not able to properly organise the preservation, processing and use of archival documents of the places of presence, where act and metric books of the pre-Russian period of the history of Belarus were kept.

NEDASHKOWSKAYA ANASTASIA, MA in History, Junior Researcher, Belarusian Research Institute of Documentation and Archival Science, Postgraduate Student, Belarusian State University.

«Methodology of Document Science as a Tool for the Development of Archival Science in Modern Belarus»

The article deals with the application of document science methodology in archival science. The author identifies the main methodological principles and approaches in document science, describes their application in archival science, analyzes specific methodological tools of document science and their use in archival practice, gives an overview of modern methodological trends in document science and archival science, puts forward proposals for the introduction of new methodological approaches of document science in the archival science of Belarus, as well as identifies prospects for further research on the methodology of document science and archival science.

PIASETSKI DANIL, Undergraduate Student, Faculty of History, Belarusian State University.

«Hrodna Act of Sigismund from October 15, 1432: translation»

This article contains a translation into Belarusian of the act of the Grand Duke of Lithuania Sigismund dated October 15, 1432. The translation attempts to preserve the vocabulary of that time as much as possible, but at the same time make the text understandable to the modern reader. The translation is preceded by a brief description of the document, revealing its significance for the history of the Grand Duchy of Lithuania.

RYNDIN SERGEY, MA in History, Head of the Department of Science Research and Publication, National Historical Archives of Belarus.

«Foreign prisoners of war in the Russian Empire during the World War I: domestic and foreign historiography of the first quarter of the XXI century»

The historiography of the military captivity of the World War I in the first decades of the XXI century has become especially extensive. Experts turn to such aspects as the total number of foreign prisoners of war in Russia, the conditions of their detention, the use of labor, relations with the authorities and the local population, the management system of prisoners of war, participation in political life, the

moral and psychological state of foreign prisoners of war. During this period, A.L. Samovich was the first to comprehensively study the situation of foreign prisoners of war in the Belarusian provinces. Similar studies are being conducted in other countries, both in the post-Soviet space, as well as in Western Europe and the United States. Together, these publications gradually and mostly independently form a general picture of the life of foreign prisoners of war in the Russian Empire during the First World War. This article examines the main conclusions of domestic and foreign researchers on the situation of «prisoners of war» in the provinces of the Russian Empire both in 1914-1918 and in the immediate post-war period.

SYTSKO KIRYL, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Center for Research of Early Prints and Manuscripts of the Central Scientific Library named after Yakub Kolas of the National Academy of Sciences of Belarus.

«...I am quite confident that your valuable works will be crowned with complete success...» (From letters of P.V. Vladimirov to E.F. Karsky, 1892–1908)

The documentary publication is dedicated to the letters of Professor Pyotr Vladimirovich Vladimirov to Evfimiy Fedorovich Karsky. For the first time, 18 sources stored at the St. Petersburg Branch of the Russian Academy of Sciences are published. The materials contain information about the defense of E.F. Karsky's dissertation, his friendly and scientific relations with P.V. Vladimirov, about the fate of some Old Belarusian manuscripts.

URUBLEUSKI VADZIM, PhD in History, Associate Professor, Head of the Department of Manuscripts research, Research Center of Old Printed Editions and Manuscripts, The Yakub Kolas Central Scientific Library of National Academy of Sciences of Belarus.

«On the issue of the competence of the Viciebsk Provincial State Chamber to clarify and change personal information in the early 20th century».

Based on the materials of the NHAB fund «Viciebsk Provincial State Chamber» for 1905–1908, the process of correcting and clarifying the personal data of residents and immigrants from Viciebsk province in family lists, metric books, passports and certificates is being investigated. The priority of the audit tales of 1834–1858 in the issue of assigning the family name to the family by the resolutions of the chamber and the conditions for successful contesting of data from censuses by metric records are highlighted. The family lists of 1874–1914 act as a source of information, data from which it was possible to correct if there was alternative information from metrics or revisions, or at the suggestion of the applicant, when there was an absence of his surname in alternative sources of information. The discovery is proof that the surnames of the peasants and philistines of the Viciebsk province were fixed by family lists, which were compiled under philistine councils and local boards in 1874, and then duplicated and supplemented over the decades.

ZHUKOUSKI DANIL, deputy director JSC «Grodno Glassworks» for quality.

«Never Stopping in Its Inventive Tenacity»: unknown documents about Kazimir Lyščynski from the funds of the National Historical Archives of Belarus»

Assistant of the Brest judge Kazimir Lyščynski (1634–1689) was convicted and executed for writing an atheistic treatise. The found documents, which have not yet been introduced into scientific circulation, describe in detail the second arrest of Lyščynski in April 1688, demonstrate the efforts of the Brest nobility to protect him, cast doubt on the popular version that the reason for the denunciation was a huge loan that Lyščynski allegedly gave to the informer, and allow to put forward a more realistic hypothesis in this regard.

ZIANKO AKSANA, Leading Researcher, Department of Science Research and Publication, National Historical Archives of Belarus.

«The attitude of the state authorities of the Russian Empire to excursion and tourism activities on the territory of the Belarusian provinces in the mid XIX – early XX century»

The article characterizes the attitude of government authorities to excursion and tourism activities in the mid-nineteenth – early twentieth centuries, which was one of the manifestations of the modernization of society during the designated period. Based on the analysis of legislative, other normative legal acts and other documents, the author determined the features of these relations on the territory of the Belarusian provinces, which were influenced by the consequences of the uprising of 1863–1864, the belated and limited nature of nationwide liberal reforms, the implementation of the Russification policy, the presence of restrictive laws in relations between Jews and Poles, the closure of higher educational institutions.

Змест

АРХІВАЗНАЎСТВА

В. С. Макарэвіч

Стан архіўнай справы ў Беларусі паводле матэрыялаў дзейнасці рэвізійнай камісіі па праверцы актавых і метрычных кніг у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях 1834–1835 гг. 5

А. А. Недашкова

Методология документоведения как инструмент развития архивной науки в современной Беларуси 29

ПУБЛІКАЦЫЯ І АРХЕАГРАФІЧНАЯ АПРАЦОЎКА АРХІЎНЫХ ДАКУМЕНТАЎ

Д. А. Жукоўскі

«Не спыняючыся ў сваёй вынаходлівай зацятасці»: невядомыя дакументы пра Казіміра Лышчынскага з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі 40

Д. У. Пясецкі

Гарадзенскі акт Жыгімонта Кейстутавіча ад 15 кастрычніка 1432 г.: пераклад 53

К. В. Сьцько

«...Я вполне уверен, что ваши ценные труды увенчаются полным успехом...» (из писем Петра Владимирова Евфимию Карскому 1892–1908 гг.) 61

КРЫНІЦАЗНАЎСТВА

А. М. Бяляўскі, А. М. Латушкін

Сяргей Мікалаевіч Ходзін і яго канцэпцыя вывучэння і выкладання крыніцазнаўства 90

Ю. М. Лаўрык

Рукапісная Мінея службовая на кастрычнік (XVII ст.) з калекцыі «Рукапісныя кнігі» Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь 101

Д. У. Лішай

Успаміны Паўліны Мядзелкі з фонду 403 Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва як крыніца па гісторыі дзейнасці польскіх арганізацый на тэрыторыі Віленскай губерні ў пачатку XX ст. 112

В. В. Урублеўскі

Да пытання аб кампетэнцыі Віцебскай губернскай казёнай палаты па ўдакладненні і змяненні асабістых звестак у пачатку XX ст. 123

ГІСТАРЫЯГРАФІЯ

С. Н. Рындин

Иностранные военнопленные в Российской империи в годы Первой мировой войны: отечественная и зарубежная историография первой четверти XXI в. 137

ГІСТОРЫЯ

С. И. Бусько

Атлетика как новая сфера физической культуры и спорта в белорусских губерниях в начале XX в. 153

А. Л. Зянько

Адносіны дзяржаўнай улады Расійскай імперыі да экскурсійна-турыстычнай дзейнасці на тэрыторыі беларускіх губерняў у сярэдзіне XIX – пачатку XX ст. 163

К. Р. Карпекін

Яўрэйскія могілкі ў Беларусі ў XIX – пачатку XX ст. 180

М. А. Кривицкий

«...Церковь загорается»: миссионерское соперничество православного духовенства и баптистов в Могилевской губернии (1905–1914 гг.) 196

А. М. Лукашевич

Летний лагерь Полоцкого кадетского корпуса в имении Струнь: создание, обустройство, судьба (1857–1914) (по материалам Национального исторического архива Беларуси) 207

ГЕНЕАЛОГІЯ

Ф. В. Чарняўскі

Шляхецкі род Янішэўскіх у XVI–XVII стст.: паходжанне, маёмаснае становішча, сямейныя сувязі 216

Рэзюмэ	234
Резюме	240
Summary	247
Правілы для аўтараў «Архіварыуса»	253
Guidelines for authors of «Archivaryus»	255

Table of contents

ARCHIVAL SCIENCE

V. Makarevich

The state of archival service in Belarus on the materials of the activity of the revision commission for the inspection of act and metric books in Vitebsk, Mogilev and Minsk provinces in 1834-1835 5

A. Nedashkowskaya

Methodology of Document Science as a Tool for the Development of Archival Science in Modern Belarus. 29

PUBLICATION AND PROCESSING OF ARCHIVAL RECORDS

D. Zhukouski

Never Stopping in Its Inventive Tenacity»: unknown documents about Kazimir Lyščynski from the funds of the National Historical Archives of Belarus 40

D. Piasetski

Hrodna Act of Sigismund from October 15, 1432: translation 53

K. Sytsko

«...I am quite confident that your valuable works will be crowned with complete success...» (From letters of Petr Vladimirov to Jauchim Karski, 1892–1908) 61

SOURCE STUDIES

A. Bialiauski, A. Latushkin

Siarhei M. Khodzin and his concept of researches and teaching of Historical Source Studies 90

J. Lauryk

Handwritten Menaion for October (17th century) from the collection «Manuscript Books» of the National Historical Museum of the Republic of Belarus 101

D. Lishai

- Memoirs of Paŭlina Miadziolka from fund 403
of the Belarusian state archives-museum of literature and
art as a source on the history of activities of polish
organizations on the territory of the Vilnia province at the beginning
of the 20th century 112

V. Urubleuski

- On the issue of the competence of the Viciebsk Provincial
State Chamber to clarify and change personal information
in the early 20th century 123

HISTORIOGRAPHY*S. Ryndin*

- Foreign prisoners of war in the Russian Empire
during the World War I: domestic and foreign historiography
of the first quarter of the XXI century 137

HISTORY*S. Busko*

- Athletics as a new sphere of physical culture and
sports in the Belarusian provinces at the beginning
of the 20th century 153

A. Zianko

- The attitude of the state authorities of the Russian Empire
to excursion and tourism activities on the territory
of the Belarusian provinces in the mid XIX – early XX century 163

K. Karpekin

- Jewish cemeteries of Belarus in the 19th – early 20th centuries 180

M. Krivitsky

- «...The Church is on fire»: the missionary rivalry between
Orthodox clergy and Baptists
in the Mahilioŭ province (1905–1914) 196

A. Lukashevich

- Summer camp of the Polack Cadet Corps in the Strun estate:
creation, arrangement, fate (1857–1914) (based on materials f
rom the National Historical Archives of Belarus). 207

GENEALOGY**F. Charniauskii**

The Janišeŭski noble family in the 16th–17th centuries: origin, property status, family ties	216
Summary	247
Guidelines for authors of «Archivaryus»	255